

MATERIAŁY RODZINY ZIELENIEWSKICH
(1834 – 1922)
III – 128

LUDWIK ZIELENIEWSKI
(1819 – 1885)

Ludwik Zieleniewski urodził się w 1819 roku w Krakowie . Jego ojcem był Antoni Zieleniewski właściciel kuźni przy ul. Św. Tomasza w Krakowie , a matką Marianna z Gruździńskich. Ludwik Zieleniewski ukończył Liceum św. Anny w Krakowie i kształcił się na aptekarza. Po śmierci ojca w 1839 roku przejął kuźnię, która m.in. naprawiała i produkowała powozy. W 1849 roku wykorzystując posiadaną bazę techniczną przekształcił zakład w fabrykę maszyn i narzędzi rolniczych . Początkowo kopiował maszyny brytyjskie , sprowadzone przez bogatszych ziemian , aby po kilku latach zaadaptować ich konstrukcję do warunków krajowych. W 1851 roku wybudował nowy zakład przy ul. Św. Marka , który w 1853 roku otrzymał nazwę C.K. Uprzywilejowana Krajowa Fabryka Maszyn Rolniczych i Narzędzi L. Zieleniewskiego.

Ludwik Zieleniewski działał aktywnie jako obywatel i społecznik. Przez długie lata pełnił funkcje w Radzie Miejskiej , Izbie Przemysłowo Handlowej , Towarzystwie Technicznym , Bractwie Kurkowym.

Był żonaty z Anną z Ernestów , z którą miał liczne potomstwo (synów : Leona , Edmunda , Michała i córki: Helenę i Florę)

Zmarł w 1885 roku i został pochowany na Cmentarzu Rakowieckim w Krakowie.

MICHAŁ ZIELENIEWSKI
(B.d – 1905)

Michał Zieleniewski był synem Ludwika Zieleniewskiego i Agaty z Ernestów. Pracował w zakładach ojca , w odlewni żelaza . Zmarł w 1905 roku.

FLORA Z ZIELENIEWSKICH DEMBOWSKA
(1855 – po 1886)

Flora z Zieleniewskich Dembowska urodziła się w 1855 roku. Była córką Ludwika Zieleniewskiego i Anny z Ernestów. Zameżna z Dembowskiem , lekarzem powiatowym w Lisku (obecnie Lesko , woj. Podkarpackie). Zmarła po 1886 roku.

LEON ZIELENIEWSKI
(1842 – 1921)

Leon Zieleniewski urodził się w 1842 roku. Był synem Ludwika Zieleniewskiego i Anny z Ernestów. Ukończył Wydział Budowy Maszyn na Politechnice w Berlinie. Po powrocie do Krakowa rozpoczął pracę w fabryce ojca. Po jego śmierci został dyrektorem handlowym zakładów. W 1906 roku wspólnie z bratem Edmundem rozpoczął budowę firmy na ul. Grzegórzeckiej w Krakowie. W 1913 roku został prezesem Rady Nadzorczej fabryki , która po fuzji z Pierwszym Galicyjskim Towarzystwem Akcyjnym Budowy Wagonów i Maszyn w Sanoku , stała się spółką akcyjną.

Wykładał w Krakowie w Instytucie Technicznym oraz w Szkole Przemysłu Miejskiego. Brał czynny udział w życiu społecznym Krakowa , m.in. udzielał się w Towarzystwie Strzeleckim

Zmarł w 1921 roku i został pochowany na Cmentarzu Rakowieckim w Krakowie.

EDMUND ZIELENIEWSKI
(1847 – 1919)

Edmund Zieleniewski urodził się w 1847 roku. Był synem Ludwika Zieleniewskiego i Anny z Ernestów. Ukończył Politechnikę w Wiedniu i po śmierci ojca objął kierownictwo techniczne zakładów . Intensywnie modernizował wyposażenie maszynowe i realizował własne rozwiązania techniczne , m.in. zbudował na własny użytek udoskonalone wiertarnię, dłuta pneumatyczne oraz nitownicę o nacisku 75 ton. W końcu XIX wieku dysponował wieloma patentami na rozwiązania konstrukcyjne. Szczególnie zajmował się doskonaleniem silników parowych , przede wszystkim w zakresie sprężania pary. W ostatnich latach przed I Wojną Światową , zaprojektował i wdrożył do produkcji silnik spalinowy Elzeta.

Edmund Zieleniewski podobnie jak brat i ojciec działał aktywnie w życiu politycznym (poseł do parlamentu w Wiedniu) i społecznym (egzaminator na Politechnice Lwowskiej , prezes Krakowskiej Izby Handlu i Przemysłu czy Naczelnego Komitetu Narodowego).

Zmarł w 1919 roku i został pochowany na Cmentarzu Rakowieckim w Krakowie.

HELENA Z ZIELENIEWSKICH SZCZEPAŃSKA
(B.d. – po 1900)

Helena z Zieleniewskich Szczepańska była córką Ludwika Zieleniewskiego i Anny z Ernestów. Zamężna z Alfredem Szczepańskim, pracownikiem Banku Krajowego w Wiedniu.

C.K UPRZYWILEJOWANA FABRYKA MASZYN ROLNICZYCH I NARZĘDZI
LUDWIKA ZIELENIEWSKIEGO W KRAKOWIE
(1853 – 1906)

Protoplastą rodu Zieleniewskich i założycielem fabryki był kowal Antoni Zieleniewski (1770 – 1831) , który przybył do Krakowa z Mazowsza. W 1810 roku stał się właścicielem kuźni przy ul. Św. Tomasza zatrudniającej 1 czeladnika i 3 uczniów.

Po śmierci Antoniego warsztat przejął jego syn Ludwik, który wkrótce przemienił w nowoczesny zakład produkujący maszyny rolnicze. Dzięki pożyczce z Towarzystwa Rolniczo – Przemysłowego hr. Adama Potockiego Ludwik Zieleniewski wybudował w 1851 roku nowy zakład przy ul. Św. Marka zatrudniający 50 osób , wyposażony w pierwszą w Krakowie maszynę parową i kocioł parowy. 1853 roku fabryka otrzymała nazwę U.K. Uprzywilejowana Fabryka Maszyn Rolniczych i Narzędzi Ludwika Zieleniewskiego. W 1856 roku zakład wytwarzał już 85 typów maszyn i narzędzi rolniczych.

Po śmierci Ludwika w 1885 roku właścicielami fabryki zostali jego synowie : Ludwik i Edmund , którzy przestawili produkcję na silniki i kotły parowe ,pompy oraz urządzenia wyciągowe dla górnictwa tworząc tym samym największe w Galicji przedsiębiorstwo przemysłu maszynowego. Po pożarze fabryki w 1886 roku rozpoczęli budowę nowych zakładów przy ul. Krowoderskiej. W 1894 roku nastąpiło kolejne przeprofilowanie produkcji zakładów na wyroby kolejowe , np. stacje wodne dla kolei bałkańskich , dworce kolejowe oraz szereg wielkich konstrukcji mostowych , które w latach 1890 – 1900 stanowiły 50% wartości produkcji. W 1906 roku fabryka działająca na zasadzie spółki rodzinnej przekształciła się w Towarzystwo Akcyjne z udziałem kapitału austriackiego i czeskiego. W 1906 roku rozpoczęto budowę nowoczesnej fabryki na Grzegorzólkach z bocznicą kolejową i dostępem do Wisły , gdzie w 1912 roku wybudowano stocznię rzeczną do produkcji pogłębiarek i pro statków. W 1911 roku liczba pracowników przekroczyła 400 osób, a

fabryka wytworzyła 55 kotłów , 200 silników parowych , 28 pomp oraz 178 ton stalowych konstrukcji budowlanych. W 1913 roku po fuzji z Pierwszym Galicyjskim Towarzystwem Akcyjnym Budowy Wagonów i Maszyn W Sanoku zakłady zmieniły nazwę na C.K. Uprzywilejowana Fabryka Maszyn L. Zieleniewski – Towarzystwo Akcyjne , stając się pierwszym w zaborze austriackim koncernem. W czasie I Wojny Światowej fabryka pod przymusowym zarządem wojskowym zajmowała się remontem sprzętu artyleryjskiego i samochodów oraz produkcją granatów. W 1919 roku koncern zadebiutował na giełdzie . W 1928 roku doszło do fuzji z Towarzystwem Akcyjnym Zakładów Kotlarskich i Mechanicznych W. Fitzner i K. Gamper i wtedy zakłady pod nazwą Zjednoczone Fabryki Maszyn , Kotłów i Wagonów L. Zieleniewski i Fitzner – Gamper S.A. stały się największym w Polsce koncernem budowy maszyn zatrudniającym ok. 5 tys. Pracowników i wytwarzającym w 7 fabrykach wiele rozmaitych wyrobów , m.in. obrabiarki. W 1939 roku po zajęciu Krakowa przez Niemców koncern zaliczono do firm produkujących na rzecz niemieckiego przemysłu zbrojeniowego.

21 czerwca 1947 roku fabryka została upaństwowiona i do 1992 roku funkcjonowała pod nazwą Zakłady Budowy Maszyn i Aparatury im. St. Szadkowskiego.

W 1990 roku zakłady wróciły do nazwy Ludwik Zieleniewski. W latach 90-tych zostały sprywatyzowane . Nowym właścicielem stała się krakowska firma „Wolfram”. W 2008 roku Zakłady Budowy Maszyn i Aparatury im. Ludwika Zieleniewskiego zostały przeniesione do Niepołomic , a stare budynki fabryczne zniszczone. W ich miejsce powstają apartamenty „Riwiera Krakowska”

Materiały rodziny Zieleniewskich zostały zakupione w 1963 roku (nr. W ks. Nabytków 480) i opracowane w 2012 roku przez Izabelę Gass.

Rozmiar spuścizny wynosi 0,12 m.b. ; zawiera materiały z lat 1834 – 1922. Spuścizna składa się z trzech zasadniczych części : Archiwum rodzinnego Zieleniewskich, Archiwum ich firmy C.K. Uprzywilejowanej Fabryki Maszyn Rolniczych i Narzędzi Ludwika Zieleniewskiego w Krakowie i załączników . Materiały te są ze sobą nierozdzielnie powiązane , dokumenty rodzinne stanowią w pewnym sensie dalszy ciąg działalności zakładów i odwrotnie. Całość została uporządkowana rzeczowo i chronologicznie.

Pierwsza część archiwum Zieleniewskich (j.a. 1-6) zawiera materiały poszczególnych członków rodziny: Ludwika i jego dzieci _ Flory , Heleny , Michała , Leona i Edmunda z lat 1834 – 1921. Są to materiały biograficzne , na które składają się drobne dokumenty majątkowe , listy ,uwagi do kontraktów i statutów. Warto zwrócić uwagę na świadectwa szkolne , praktyki i moralności Ludwika Zieleniewskiego z lat 30-tych XIX wieku (j.a. 1)

Drugą część archiwum Zieleniewskich stanowią materiały związane z działalnością gospodarczą ich firmy (j.a. 7 -11) z lat 1849 -1921. Zawierają one umowy , kontrakty , regulaminy , bilanse oraz plany nowych zakładów i kopie z map katastralnych . Fotografie znajdujące się w tej grupie przedstawiają budynki fabryczne , wyroby i urządzenia

W trzeciej grupie (j.a. 12-13) znalazły się materiały reklamowe fabryki: katalogi , cenniki, świadectwa potwierdzające jakość wyrobów z lat 1849 – 1922.

W Archiwum Polskiej Akademii Nauk nadano spuściznie sygnaturę III – 128 . Liczy ona 13 j.a., numer w Systemie Zasobu Archiwalnego SEZAM wynosi 244.

Źródła i bibliografia.

1. Materiały Ludwika Zieleniewskiego , Archiwum PAN , III – 128, j.7
2. Frasz Zbigniew , Galicja , Wrocław 1999 , s.160 – 161.
3. Grodzki Stanisław , Wzdłuż Wisły , Dniestru , Zbrucza. Wędrówki po Galicji dylizansem , koleją , samochodem , Kraków 1998 , s.245 – 238
4. Orłowski Bolesław , Historia techniki Polskiej . Radom 2006 , s.236 - 238
5. <http://wikipedia.org/wiki/Ludwik-Zieleniewski.pl>

6. http://wikipedia.org/wiki/Leon_Aleks_Zieleniewski.pl

7. <http://zieleniewski.com.pl>

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

I. Materiały rodzinne	Pozycja inwentarza 1 – 6
II. C.K. Uprzywilejowana Fabryka Maszyn Rolniczych i Narzędzi Ludwika Zieleniewskiego w Krakowie	7 – 11
III. Załączniki	12 – 13

I. MATERIAŁY RODZINNE

1. Ludwik Zieleniewski
Świadectwa szkolne , moralności , odbycia praktyki , inwentarze majątkowe przywileje , wykaz masy spadkowej
1834 – 1888 , rkp., j. niem. , pol., węg. , l. i sz., k.45
2. Michał Zieleniewski – syn Ludwika Zieleniewskiego
Wypis hipoteczny
1855 , rkp., l., k.2
3. Flora z Zieleniewskich – córka Ludwika Zieleniewskiego
Pełnomocnictwo do sprawy spadkowej
1873 , 1886 , rkp., j. niem. , pol., l. i sz., k.4
4. Leon Zieleniewski – syn Ludwika Zieleniewskiego
Postanowienia Sądu Krajowego , przywileje , akt nadania Krzyża Walecznych notatki , listy do : Różyckiego i N. N. oraz do : Bank Krajowy, Malenowski, Młyński , Star[?] J. , Zieleniewski Edmund
1876 – 1921 , rkp., masz., l., k.37
5. Edmund Zieleniewski – syn Ludwika Zieleniewskiego
Uwagi do kontraktu i statutu , listy do [Zieleniewski Leon i Zieleniewski Michał – stryj]?, nabitka artykułu
1890 – 1919 , rkp., druk, l. i sz., k.12 (w tym 1 fot) + ss.8
: E.Z. , *Kilka słów o ofertach na urządzenie maszynowe lwowskich* w: „Czasopismo Techniczne” , 1899 , s.1 – 8
Druk wodociągów
6. Helena z Zieleniewskich Szczepańska – córka Ludwika Zieleniewskiego
Uwagi do pełnomocnictwa i list do [Szczepańskiego]Alfreda
1890 – 1900 , rkp., l. i sz., k.18

II. C.K. UPRZYWILEJOWANA FABRYKA MASZYN ROLNICZYCH I NARZĘDZI LUDWIKA ZIELENIEWSKIEGO W KRAKOWIE

7. Organizacja
Umowy, regulaminy, komunikaty, kontrakty, pismo pamiątkowe z okazji

poświęcenia nowych budynków fabrycznych
1886 – 1907 , rkp., druk, l. i sz., k.37

8. Rachunkowość

Bilanse z lat 1885 – 1896, 1911
1886 – 1897, 1912, rkp., l., k.28

9. Zabudowania fabryczne, stocznia

Plany sytuacyjne, kopie map katastralnych
[1886], 1912 – 1921, rkp., k.7

10. Zabudowania fabryczne , hale produkcyjne , wyroby i urządzenia , grupa N. N.

Fotografie
1891 , 1913 i b.d., fot.42

11. Pierwsze Galicyjskie Towarzystwo Akcyjne Budowy Wagonów i Maszyn w Sanoku

Fuzja z C.K. Uprzywilejowaną Fabryką Maszyn i Narzędzi Ludwika
Zieleniewskiego , Protokół walnego zebrania , ogłoszenia prasowe
1914, druk, l. i sz., k.9

III. ZAŁĄCZNIKI

12. Materiały reklamowe

Cenniki , świadectwa wyrobów , statut
1949 – 1922, druk, j. niem., pol., l. i sz., ss.1+19+15+8+2+32+36+18+33+4
+19+19+15+31.

13. Materiały reklamowe

Katalogi filmowe , wycinek prasowy
1851, 1872 – 1910, druk, l. i sz., ss.4+89+46+8+32+49+6+8